

MIGRAȚIUNEA - ASPECTE POZITIVE ȘI NEGATIVE

Conf. univ. dr. Svetlana SLUSARENCO,

Atunci când, cu șase decenii în urmă, John Steinbeck publica romanul său celebru „Fruitele mâniei”, în care descria dezintegrarea economică a fermelor americane din Marile Cîmpii, în perioada anilor treizeci, când recoltele slabe și falimentele ulterioare au provocat destrămarea societății rurale, forțând numeroșii dezmoșteniți ai pământului, „prizonieri ai unui timp și ai unui loc”¹, să ia calea spre vest, în căutarea mijloacelor pentru supraviețuire, în căutarea unei Lumi Noi, era greu de presupus că imperativul migrațiunii, al trecerii frontierei, a frontierei economice, de fapt, va persista atât de mult și va lua o amploare atât de mare pe plan global, devenind una dintre cele mai serioase provocări ale acestui început de mileniu. „Astăzi această poveste, atestă cercetătorii, comentând situația descrisă de J. Steinbeck, se repetă în același mod în multe părți ale lumii”.²

¹ Grigorescu D. *Literatura americană. Dicționar cronologic*, Editura enciclopedică și științifică. București, 1977, p. 456.

² Jacobson J. L. *Abandonarea locurilor natale. // Probleme globale ale omenirii*. Editura Tehnică, București, 1992, p. 177.

Transformarea de la începutul sec. al XXI-lea a Europei, care de-a lungul timpurilor a reprezentat un continent al emigrării, a adus-o sub presiunea imigrării, fapt ce a reînviat interesul pentru tematica migrațiunii. La hotarul mileniilor, țările dezvoltate economic se confruntă cu un presing migrațional, determinat de intensificarea proceselor de deplasare a populației. Această situație a generat un fenomen negativ numit „criză migrațională”.

Fluxurile migraționale ilegale nu se supun planificării și sunt dificil de reglementat din cauza coloritului național și a fluctuației migranților. Diferite categorii de cetățeni străini sunt atribuiți migranților ilegali.³ O categorie de migranți încalcă normele de intrare în țară, stabilite de statul în care imigrează, alții - regulile de ședere și de desfășurare a activității economice. Migranțul legal se transformă în migrant

³ Migrația ilegală mai este denumită „tenebră” sau nepermisă, iar Conferința internațională cu privire la (народонаселения) și dezvoltare, care a avut loc în 1994 sub egida ONU, a recomandat de utilizat termenul „migrația fără acte” sau „migrația neregulată”, acești termeni nu evidențiază atât de accentuat caracterul ilegal al migrației, *International Migration Policies*. N. Y., 1986, p. 209.

ilegal în momentul expirării vizei, a permisului de ședere temporară sau la desfășurarea unei activități fără a avea permis de muncă. Rândurile migranților ilegali mai sunt completate și de refugiații cărora li s-a refuzat acordarea dreptului de azil și refuză să părăsească țara în care au imigrat.

Extinderea excesivă a ariei migrațiunii ilegale în ultimii zece ani este determinată de un șir de factori.

În primul rând, intensificarea controlului imigrațional în țările dezvoltate a redus posibilitatea intrării legale în țară și a provocat utilizarea căilor ilegale.

În al doilea rând, economia tenebră solicită o cerere sporită de muncitori străini ilegali, care lucrează pentru un salariu foarte mic, fără asigurări sociale, în condiții periculoase și nocive pentru viață și sănătate.

În al treilea rând traficul ilegal de migranți este unul dintre subiectele a căror actualitate s-a menținut în mod constant, atât pe agendele și discursurile politico-sociale din spațiul european, dar mai ales în mass-media țărilor occidentale. În acest context, creșterea semnificativă a fluxurilor migratorii având ca destinație finală țările cu o economie dezvoltată din Uniunea Europeană, precum și descoperirea a tot mai multe și mai complexe rețele de traficanți de persoane, cu conexiuni aproape în întreaga lume, se constituie într-un semnal de alarmă pentru toate statele

europene și în mod deosebit pentru țările membre Uniunii Europene.⁴

Intensificarea caracterului spontan al migrațiunii și creșterea fluxurilor ilegale se urmărește oriunde. La 1 ianuarie 2015, numărul persoanelor având cetățenia unei țări terțe și reședința într-un stat membru al UE era de 19,8 milioane, reprezentând 3,9 % din populația UE-28.⁵

Fluxurile migraționiste nu sunt distribuite uniform, câteva țări fiind în mod disproporțional afectate, în funcție de nivelul lor de dezvoltare economică ce poate oferi oportunități migranților. Dacă la începutul anilor 1990, Germania și Austria erau principalele țări țintă, ulterior au fost Marea Britanie, Olanda, Franța și Italia, iar în prezent alăturându-se Spania, Portugalia, Grecia, Cehia, Suedia, Finlanda, și Norvegia.⁶

Deseori, motivația economică este dominantă, însă mulți migranți pleacă (și) în căutarea altor posibilități: o viață mai sigură, autorealizare și libertate de expresie.

⁴ Frangulea Sandu, *Fenomenul migrației și traficul de persoane*, Rezuma, <http://www.arduph.ro/domenii/refugiati-persoane-disparute-2/fenomenul-migratiei-si-traficul-de-persoane/>

⁵ Statistici privind migrația și populația migrant, *Date extrase în mai 2016*. [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Immigration_by_citizenship,_2014_\(%C2%B9\)_YB16.png](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Immigration_by_citizenship,_2014_(%C2%B9)_YB16.png)

⁶ Frangulea Sandu, *Fenomenul migrației și traficul de persoane*, Rezuma, <http://www.arduph.ro/domenii/refugiati-persoane-disparute-2/fenomenul-migratiei-si-traficul-de-persoane/>

O primă rută a emigrației ar fi plecarea la studii de către tinerii care preferă căile legale de a emigra. Ei aleg fie să urmeze studii universitare și postuniversitare în Occident, iar apoi rămân în țara respectivă legal, obținând un contract de muncă, fie caută direct un contract de muncă. De regulă, emigrația îmbracă în aceste cazuri forma definitivă, chiar dacă devine în unele cazuri circulatorie.

A doua rută importantă este dată de migrația legală a forței de muncă mai puțin calificată, de regulă muncitori manuali în agricultură, construcții și servicii de alimentație publică, în virtutea acordurilor încheiate între țările din Europa de Vest.

Fluxul cel mai consistent este însă cel al migranților aflați în căutarea unui loc de muncă la negru, orientat covârșitor către țările Uniunii Europene. Principalele cauze care generează migrația ilegală ar fi lipsa unor alternative de migrație legală, lipsa de credibilitate a unor firme de intermediere a locurilor de munca în străinătate, imposibilitatea Oficiilor Forței de Muncă din țările de origine, de a satisface întreaga cerere de locuri de muncă în străinătate.

Migrația este condiționată însă în totalitate de resursele materiale disponibile.

Costurile ridicate fac ca decizia de migrațiune să fie una determinată de resursele disponibile. Bani necesari sunt fie economisiți de-a lungul timpului, fie, mai des, împrumutați. Împrumutul vine de regulă, de la alți emigranți, care au acumulat deja unele resurse și pentru care, dată fiind propria experiență, actul

emigrației poate constitui o garanție suficient de puternică a solvabilității celui împrumutat.

Banii câștigați și economisiți se întorc în țară, fiind folosiți pentru consum. Calitatea vieții familiilor de emigranți se îmbunătățește odată cu creșterea calității consumului. Sunt achiziționate automobile, reparate locuințele sau sunt construite sau achiziționate locuințe noi. Adesea consumul ostentativ are partea sa. Investițiile în activități antreprenoriale sunt rare și frecvent sortite eșecului: sumele economisite nu sunt totuși suficient de mari, iar climatul economic este nesigur, diferit de cel din vest, greu de controlat. Deseori nici migranții nu dispun de capitalul necesar deschiderii unei afaceri. Investițiile în alte active sunt rare.

În 2015, volumul total al transferurilor bancare de mijloace bănești din străinătate în favoarea persoanelor fizice din Republica Moldova a constituit 1,129.36 milioane dolari SUA. De menționat că, 83.3 la sută din transferuri au fost efectuate prin sisteme de remitere de bani (doar în USD, EUR și RUB) fără deschiderea conturilor bancare, iar restul – prin virament în conturi (în diverse valute). Valoarea în USD a transferurilor totale din anul 2015 s-a diminuat cu 30.0 la sută comparativ cu anul 2014 (1,612.96 mil. USD), în mare parte, ca urmare a deprecierei EUR și RUB față de USD (contribuția fiind de 13.8 puncte

procentuale - calcule conform cursurilor oficiale zilnice ale BNM).⁷

Migrația necontrolată (ilegală) comportă aspecte pozitive și negative atât pentru țara de origine ale migranților cât și pentru țara în care sosesc.

Fenomenul migrației are mai multe *consecințe negative*, astfel:

➤ prezența pe teritoriul national a unor comunități străine eterogene din punct de vedere etnic, lingvistic, religios și educațional, ceea ce implică dificultăți majore de adaptare în relațiile cu localnicii și constituie surse de conflict între grupurile de străini (pakistanezi și indieni sau între aceștia și străini proveniți din Bangladesh, între turci și kurzi, între irakieni și iranieni sau între pakistanezi și indieni etc.);

➤ implicarea unor structuri de tip mafiot în traficul ilicit de persoane, posibilitatea ca migranții, determinați de situația lor critică, să fie recrutați cu ușurință de structurile crimei organizate, pentru a fi folosiți și în celelalte forme de trafic (arme și muniții, droguri, autoturisme de lux etc.) astfel că, din acest punct de vedere se poate spune că migrația implică inevitabil și „*import de criminallitate*”;

⁷ Evoluția transferurilor de mijloace bănești din străinătate efectuate în favoarea persoanelor fizice prin intermediul băncilor din Republica Moldova în anul 2015 (decontări nete), [www. http://www.bnm.org/ro/content/comunicat-al-bnm-evolutia-transferurilor-de-mijloace-banesti-din-strainatate-efectuate-2](http://www.bnm.org/ro/content/comunicat-al-bnm-evolutia-transferurilor-de-mijloace-banesti-din-strainatate-efectuate-2)

➤ tendința a numeroși străini, lipsiți de mijloace de întreținere, de a și le procura prin săvârșirea de infracțiuni, deseori în complicitate cu elementele infractoare autohtone;

➤ apariția a tot mai multe societăți comerciale cu sedii fictive, care constituie paravane pentru desfășurarea unor activități ilegale;

➤ posibilitatea transmiterii de către migranți a unor boli specifice zonelor geografice de unde provin;

➤ unii dintre migranți sunt simpatizanți sau chiar membri ai unor organizații extremist-teroriste de sorginte fundamental-islamică;

➤ suportarea unor cheltuieli împovărătoare pentru bugetul național, în legătură cu returnarea migranților ilegali în țările de origine, ca și pentru cazarea, întreținerea și asistența solicitanților de azil.⁸

Migrațiunea ilegală, ca și migrația în general, influențează în mod diferit societatea.

În același timp, imigrația ilegală forțează statele dezvoltate să aloce surse financiare însemnate pentru susținerea imigranților. Migranții ilegali au acces la sistemul serviciilor sociale de stat chiar și atunci când nu este o reglementare juridică în acest sens. De exemplu, în Japonia

⁸ Frangulea Sandu, *Fenomenul migrației și traficul de persoane*, Rezuma, <http://www.arduph.ro/domenii/refugiati-persoane-disparute-2/fenomenul-migratiei-si-traficul-de-persoane/>

lucrătorii ilegali pot miza pe o compensație în cazul accidentelor. Deși legal serviciile medicale gratuite sunt interzise acestor categorii de persoane, în realitate actul de caritate este mai presus decât legea. Aproximativ 60% dintre străinii fără asigurări medicale care se adresează la o instituție medicală, în majoritatea cazurilor beneficiază de asistență medicală.⁹

Evoluția social-economică și cea politică care au avut loc în ultimele decenii și continuă să se deruleze la nivel global au creat premisele unor schimbări considerabile în domeniul migrațiunii, impunând acordarea unei atenții deosebite acestor probleme tot mai frecvent abordate în cadrul dialogului politic și al colaborării internaționale.

Odată cu activizarea fluxurilor de migrațiune a crescut și îngrijorarea statelor față de problemele create de aceste procese. Organizația Internațională pentru Migrație confirmă că în prezent nu este cunoscută suficient amploarea acestui fenomen și nu există date statistice sigure care ar reflecta proporțiile migrațiunii în lume și ar permite evaluarea ei corectă pentru elaborarea unor politici adecvate. Consecințele sociale ale migrației sunt la fel de importante ca și influența ei asupra economiei.

Dacă anterior noi atribuiam migrației ilegale doar trecerea clandestină peste hotare a cetățenilor din țările îndepărtate prin ocolirea punctelor de control și trecere,

în prezent a devenit actuală problema de intensificare a tentativelor de trecere ilegală peste frontieră prin punctele de control și trecere în baza documentelor falsificate sau străine.

Pentru extinderea posibilităților trupelor de grăniceri în depistarea documentelor falsificate, executate la un nivel înalt de autenticitate, este necesară înzestrarea punctelor de control și trecere cu aparate moderne de eficacitate înaltă pentru verificarea documentelor.

Este de menționat faptul că necesitatea încheierii acordurilor de readmisie nu este condiționată de dorința statelor de a obliga celălalt stat să-și reprimească cetățenii, ci de a stabili o procedură bine determinată a acestui proces în vederea ridicării eficienței cooperării între organele competente ale părților. În acest sens, prin Hotărârrea Guvernului RM nr. 492 din 07.07.2011 a fost aprobat Regulamentului cu privire la procedurile de returnare, expulzare și readmisie a străinilor de pe teritoriul Republicii Moldova. Acest Regulament stabilește procedurile de returnare, expulzare și readmisie a străinilor de pe teritoriul Republicii Moldova, în conformitate cu drepturile și libertățile garantate de Constituția Republicii Moldova și alte legi, precum și de tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte.¹⁰

⁹ „Migrația populației”, //Jurnal Național //, 17 aprilie 2004, p. 4.

¹⁰ Regulamentului cu privire la procedurile de returnare, expulzare și readmisie a străinilor de pe teritoriul Republicii Moldova,

Guvernul Republicii Moldova a semnat deja acorduri de readmisie cu Republica Polonă, Republica Ungară, Republica Lituania, Republica Italiană, Republica Cehă, Confederația Elvețiană, România și Ucraina.

În conformitate cu acest tip de acorduri fiecare parte contractantă, la cererea celeilalte părți contractante și fără formalități suplimentare, se obligă să readmită pe teritoriul statului său orice persoană care nu îndeplinește sau a încetat să îndeplinească condițiile pentru intrare sau ședere în vigoare pe teritoriul statului părții contractante solicitante, dacă este dovedit sau se prezumă că această persoană are cetățenia statului părții contractante solicitate. Acordurile prevăd documentele și circumstanțele pentru fiecare parte în baza cărora poate fi dovedită sau prezumată cetățenia persoanei.

Sunt prevăzute, de asemenea, condițiile de readmisie sau tranzitare a cetățenilor statelor terțe și a persoanelor fără cetățenie, termenii și modurile de efectuare a procedurii de readmisie, sunt stabilite datele care urmează să fie incluse în solicitările de readmisie, punctele de trecere a frontierelor.

Acordurile de readmisie încheiate de Republica Moldova prevăd suportarea cheltuielilor în vederea readmisiei de către partea contractantă solicitantă - până la frontiera statului părții contractante

solicitate și în cazul tranzitării cetățenilor statelor terțe până la frontiera statului de destinație sau următorului stat de tranzit. Partea contractantă solicitantă suportă, de asemenea, și toate cheltuielile care pot apărea în cazul unei eventuale reînțarceri a persoanei supuse readmisiei, dacă statul de destinație respinge solicitarea de readmisie sau dacă verificările ulterioare efectuate de către partea solicitată arată că persoana respectivă la momentul solicitării nu deține, de fapt, cetățenia statului părții contractante solicitate.

Reieșind din faptul că transferarea și preluarea persoanelor implică operarea de către oficialii organelor de drept cu datele personale ale cetățenilor supuși readmisiei, este foarte importantă prevederea protecției acestor date. În acest sens acordurile de readmisie stipulează că datele personale pot fi folosite numai în scopul și în condițiile stabilite de către partea care oferă aceste date, fiind obligatorie ulterior notificarea privind utilizarea acestor date. Datele personale se transmit în exclusivitate autorităților competente, iar pentru transmiterea acestora altor autorități este necesar acordul în scris al părții oferitoare. De asemenea, persoana datele cărei urmează a fi sau au fost transmise, la solicitarea ei va primi informația privind datele transmise. Totodată, la dispariția motivului pentru care datele au fost transmise, acestea urmează a fi distruse. Părțile se obligă să protejeze eficient datele primite de la accesul de către terțe persoane

și de la alterarea sau dezvoltarea neautorizată.

Totodată în acordurile de readmisie, de obicei, se includ clauze de neatingere în vederea excluderii prejudiciului implementării Convenției privind Statutul Refugiaților din 28 iulie 1951 conform amendamentelor Protocolului privind Statutul Refugiaților din 31 ianuarie 1967, Convenției Europene pentru Protecția Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale din 4 noiembrie 1950.

Până în prezent, acordurile încheiate sunt întru totul conforme acordului-tip de readmisie între un stat membru al UE și un stat terț, recomandat de către Consiliul Uniunii Europene.

Republica Moldova este un stat de origine, dar și de tranzit și destinație. Un număr mare de migranți ilegali, având drept scop deplasarea în Europa, rămân în Moldova, încălcând condițiile de ședere. Principalele state de origine a migranților ilegali sunt China, Bangladesh, Pakistan, Iraq, Afganistan, Iran, Turcia și statele CSI. Aceste state, cu excepția celor din CSI, nu practică încheierea acordurilor de readmisie, de aceea returnarea cetățenilor acestor state decurge mai anevoios, nefiind convenită o procedură concretă de predare și preluare a cetățenilor între autoritățile competente. Trebuie de menționat că asigurarea returnării migranților ilegali, expulzați din Republica Moldova, deseori

se efectuează din sursele acestor migranți. Insuficiența surselor financiare necesare procurării biletelor de călătorie duce la târăgănarea procedurii de transferare a persoanelor.

În baza acestor constatări putem afirma că este necesar sprijinul Comunității Europene în vederea consolidării capacităților instituționale ale Republicii Moldova privind gestionarea fluxurilor migraționale, ce este și în interesul acesteia.

Concret, acest sprijin se poate materializa prin:

- implementarea cu sprijinul Comunității Europene a unor proiecte orientate spre prevenirea și combaterea migrației ilegale din și în Republica Moldova;
- implementarea cu ajutorul acelorași structuri europene a unor proiecte de reintegrare socială a foștilor lucrători migranți, victimelor traficului de ființe umane etc.;
- implementarea unui sistem de evidență și control modern la frontiera de stat privind fluxurile migraționale;
- dezvoltarea și consolidarea relațiilor de colaborare și parteneriat cu Organizația Internațională pentru Migrație, Consiliul Europei, Înaltul Comisariat al ONU pentru Refugiați și Biroul Internațional al Muncii.